

Preek Lukas 5: 27-39

Broeders en zusters,

Het optreden van de Here Jezus heeft in de tijd aan het begin van de jaartelling vaak voor enorme schokken gezorgd.

Er was in Israel een gevestigde orde. De Farizeeën en de schriftgeleerden hadden bepaald hoe het leven met God ingevuld diende te worden. Men kende de bijbel wel, heel goed zelfs, ze werden niet voor niets schrift-geleerden genoemd, maar behalve de heilige Schrift – dat was toen wat wij nu het Oude Testament noemen – kende men ook de monderlinge overlevering van de ouden. Deze overleveringen zijn in de loop der eeuwen ontstaan tijdens de ernstige studie van de Schrift en bevatten vooral voorschriften hoe de woorden van de bijbel moeten worden geïnterpreteerd en toegepast. Zo bestonden er bijvoorbeeld allerlei gedetailleerde voorschriften over de spijswetten, over de sabbat en ook over het vasten. Men had bijvoorbeeld bepaald hoeveel meter je op sabbat mocht lopen, vandaar ook dat nu nog altijd rondom sommige dorpen in Israel een draad gespannen is, zodat je precies weet hoever een sabbatsreis mag zijn. Je mocht niet verder lopen op sabbat dan tot daar. En hoewel Jezus absoluut de hele bijbel geloofde en toepaste tijdens Zijn aardse leven, voelde Hij zich wel vrij om van allerlei menselijke instellingen af te wijken. Voorschriften en regels die beknellend waren voor het nieuwe leven dat Jezus aanbood werden rigoreus terzijde geschoven. Jezus' omgang met de sabbat leverde Hem nogal eens kritiek van de schriftgeleerden op. Denkt u maar aan dat moment dat de discipelen aren plukten op sabbat, volgens de schriftgeleerden was dat oogsten en dus werken. En op sabbat werken mag niet. Toen Jezus een wonder verrichtte dat nog nooit eerder was gebeurd, hij genas een blindgeborene, was dat, omdat het op sabbat gebeurde, voor deze bijbelgeleerden geen reden tot blijdschap, maar een aanleiding om de zojuist genezen man uit de synagoge te gooien, enkel en alleen omdat hij geloofde dat Jezus van God vandaan kwam (Joh.9). In de ogen van Jezus' tijdgenoten was Jezus een vernieuwer. Iemand die bestaande gebruiken aan z'n laars lapte en inging tegen de gevestigde orde. Dat men Hem zo zag is te begrijpen, maar aan de andere kant ook een waarschuwing voor ons. Er is soms een groot verschil tussen handelen naar de bijbel en handelen naar de traditie van degene die de bijbel uitlegt. En het is heus niet zo dat Jezus iedere traditie bij voorbaat afwijst. Hij ging ook volgens de traditie van die tijd elke sabbat naar de synagoge. Dat staat nergens als een bijbels voorschrift in het Oude Testament. De synagoge bestond nog niet eens in de

Oudtestamentische tijd. De synagogen zoals we die in het Nieuwe Testament tegenkomen zijn waarschijnlijk ontstaan ten tijde van de ballingschap. En toen het volk weer terugkeerde in het land heeft men die gewoonte aangehouden. Van deze goede traditie zag Jezus blijkbaar wel de meerwaarde. Een traditie die kan meewerken aan de geloofsgroei van Zijn volgelingen werd dus niet zomaar terzijde geschoven maar juist omarmt. Het voorbeeld van Jezus kan hierin ook voor ons helpend zijn in onze omgang met tradities en gewoonten. In de tekst van vandaag zien we opnieuw dat Jezus in gesprek is met de geestelijke leiders van Zijn tijd. We krijgen de indruk dat het gesprek tussen Jezus en de Farizeeën plaats vond vlak nadat Jezus bij Levi de tollenaar had gegeten.

Levi de tollenaar wordt in een ander Evangelie Matteus genoemd. Dat is dus de toekomstige schrijver van het Matteus Evangelie. Levi had voor zijn tolhuis gezeten toen Jezus voorbij kwam. Slechts twee woorden sprak Jezus in het voorbijgaan: Volg Mij! Twee woorden, dat was voldoende voor deze, door de mensen met de nek aangekeken, belastingontvanger om in de benen te komen en een volgeling van Jezus te worden. Je krijgt de indruk dat Levi als buitenstaander gehunkert heeft naar liefde, naar acceptatie, maar dat de geestelijke leiders met al hun wetjes en regeltjes een sta in de weg zijn geweest om tot de God van Israel te komen. De schriftgeleerden wilden maar één ding, nauwgezet leven volgens de regels die zij als Gods regels zagen, maar met hun wetticisme sluiten ze de zoeker naar God buiten. Jezus reageert anders. Hij nodigt de mensen uit die doodmoe zijn van alle wetten en regels, en biedt ze rust aan. Kom maar bij Mij, als je moe bent en belast. Ik geef rust.

Jezus' manier van omgaan met tollenaars en zondaars is het hele Lukas Evangelie door een doorn in het oog van de Farizeeën en schriftgeleerden. We zien dat hier in Lukas 5 als Jezus bij Levi binnengaat.

Je ziet het ook in Lukas 15. Jezus is in gesprek met tollenaars en zondaars en ook toen mopperden de schriftgeleerden. Dat gemopper was de directe aanleiding voor Jezus om di e overbekende gelijkenissen van de verloren zoon, het verloren schaap en de verloren munt te vertellen. De mopperende oudste zoon in de gelijkenis was een spiegel voor de schriftgeleerden, de jongste zoon stond model voor de tollenaars en zondaars. Op een aangrijpende manier laat Jezus zien hoe de Vader op de uitkijk staat en een nieuwe kans wil geven aan z'n weggelopen jongen. En het open eind van de gelijkenis laat zien dat Jezus z'n oudste zoon, de schriftgeleerde, zeker een plaats gunt in de feestzaal, maar dan moet hij wel binnenkomen. Dat was Lukas 15.

In Lukas 18 laat Jezus een tollenaar en een Farizeeër de hoofdrol spelen in een andere gelijkenis. Beiden gingen bidden in de tempel. De Farizeeër om te danken dat hij in ieder

geval niet zo was als die tollenaar die daar geknield lag. Maar de tollenaar ging naar de tempel om God om vergeving te smeken. De tollenaar gaat gerechtvaardigd naar huis. De Farizeeër niet.

En tenslotte in Lukas 19, als Jezus bij Zacheus de tollenaar aan tafel schuift, mopperen de omstanders opnieuw. Jezus verdedigt zich met de woorden: *zij die gezond zijn hebben geen geneesheer nodig, maar zij die ziek zijn. Ik ben niet gekomen om rechtvaardigen te roepen, maar zondaars tot bekering (8:31).*

Hieruit blijkt duidelijk dat Jezus niet de zonden van de tollenaars goedkeurt, hij noemt ze immers zondaars, maar ondanks hun zondaar zijn, zoekt Jezus hen wel op met het Evangelie van vergeving en nieuwe kansen. De fout van de Farizeeërs was niet dat ze het gedrag van de zondaars afwezen. Dat gedrag was ook fout. Maar de fout was dat ze niet bereid waren zelf eerlijk in de spiegel te kijken – hoe sta ik ervoor - en anderen te vergeven en nieuwe kansen te geven.

We gaan terug naar Lukas 5. Jezus raakt met de Farizeeën in gesprek over het vasten. De Farizeeën kenden zo hun vaste momenten om te vasten. Denkt u maar aan die Farizeeër uit de gelijkenis van Jezus die tegelijk ging bidden met de tollenaar (Lk. 18: 9 ev.), deze Farizeeën was er zo trots op dat hij twee keer in de week vastte. Ook de discipelen van Johannes de Doper kenden het gebruik om te vasten. Maar de discipelen van Jezus hielden zich blijkbaar niet aan het voorschrift van de schriftgeleerden om te vasten. Waarom niet? Omdat de bruidegom er nu is. Jullie vasten toch ook niet op een bruiloft? Vasten is een onderstreping van het gebed. De farizeeën hebben ongetwijfeld vaak gebeden om de komst van de Verlosser van Israel. Prima ook dat ze dat gebed hebben onderstreept met vasten. Maar wat dan, als die Verlosser gekomen is, dan vier je toch feest! Dan vast je niet. Dan is je gebed verhoord.

En dan vertelt Jezus twee korte gelijkenissen met dezelfde betekenis. Niemand scheurt een lap van een nieuw kledingstuk af om een oude te repareren. De nieuwe lap, zal meer krimpen dan de oude, en geheit dat het opnieuw scheurt.

En niemand doet nieuwe wijn in oude zakken. De nieuw wijn die nog volop gist, zal ervoor zorgen dat de oude zakken, die niet meer soepel zijn, zullen barsten.

Wat bedoelt Jezus? De nieuwe wijn en het nieuwe kledingsstuk wijzen op het Evangelie dat Jezus is komen brengen. De oude wijn en het oude kledingsstuk wijzen op de wetten, inzettingen en gebruiken van de Farizeeërs en schriftgeleerden.

Zegt Jezus dan nu dat de oude kledingstukken en de oude wijn in oude zakken fout zijn.

Nee, dat zegt Hij niet. Maar Hij zegt wel dat de wetten, regels en gebruiken van de Farizeeën het leven eruit kunnen halen. De wettische houding van de Farizeeën werkte belemmerend om het hart van God te leren kennen. En dat was ook de reden waarom Jezus zo dikwijls botste met de Joodse leiders van Zijn tijd. Jezus kwam om het hart van de Vader te laten zien. Die vader, die op de uitkijk stond naar z'n verloren zoon, dat is God. Die herder op zoek naar dat ene verdwaalde schaap, dat is God. Jezus kwam het verlorene opzoeken, niet wegduwen.

Waar Jezus verschijnt en daar waar Zijn Geest aan het werk gaat, kan het maar zo gebeuren dat regels van voorheen minder passen. De nieuwe wijn heeft dan ook nieuwe zakken nodig. Er zijn nieuwe vormen nodig.

Ik denk dat hier ook best een les in zit voor de gemeente. Niet om zomaar, zonder er bij na te denken de ene na de andere vernieuwing in te voeren. Vernieuwingen zijn nooit een doel op zich. Het gaat erom of het Evangelie van Christus de ruimte krijgt en zo goed mogelijk aansluit bij de toehoorders.

Sinds de Pinksterdag mag iedereen het Evangelie horen in z'n eigen taal. Dat wil dus zeggen dat onze jongeren bijvoorbeeld een bijbelvertaling in hedendaags nederlands mogen lezen en ook liederen mogen zingen die aansluiten bij hun beleving en muziekstijl. En daarmee moeten we niet al het nieuwe zonder meer omarmen. Nee, we moeten het altijd toetsten aan de bijbel. Niet elke vernieuwing biedt namelijk meer ruimte voor het werk van Gods Geest. Een vernieuwing die de overdracht van Gods Woord in de weg staat moet je nooit invoeren. Maar als we merken dat onze gebruiken, onze manieren van doen, zo langzaam aan de verkonding van het Evangelie en de werking van Gods Geest in de weg beginnen te staan, omdat deze gebruiken niet meer aansluiten bij de geloofsbeleving van de mens van vandaag, dan mogen we best op zoek naar nieuwe zakken. Zijn daarmee de oude zakken fout, nee, die zijn prima en die voldoen voor sommigen ook nog prima, maar misschien niet altijd even goed voor jonge mensen. Maar wie halstarrig probeert nieuwe wijn in oude zakken te doen, of een nieuwe lap op een oud kledingstuk te zetten, zal merken dat de zaak gaat scheuren.

Jezus is een vernieuwer. Hij schrikt er niet voor terug om bestaande gewoonten aan de kaak te stellen en Hij vindt het blijkbaar belangrijk dat de verpakking geen belemmering zal zijn voor de inhoud.

Toen ik met deze preek bezig was, vroeg ik me af hoe onze tijdgenoten, zeg maar de

mensen van buiten, tegen de christelijke kerk aankijken. Ziet men de kerk als een vernieuwingsbeweging die een Boodschap van Nieuw Leven uitdraagt, of staan we bekend als een instituut dat angstvallig probeert te conserveren en vast te houden aan opvattingen en gebruiken die voor het overgrote deel van onze Westeuropese bevolking rijp voor het museum zijn? Het stemt tot nadenken dat woorden als 'hervormen' en 'reformerende' zo iets als veranderen betekenen. Terwijl de kerken die deze woorden in hun naam dragen veelal niet als vernieuwend bekend staan, maar eerder als vasthoudend aan de manieren van vroeger.

God roept ons vandaag om in Jezus' voetsporen te gaan. Geloof en leef in overeenstemming met Zijn Boodschap van vernieuwing. En dat kan heel concreet betekenen dat je moet breken met je zondige levenswijze. Jezus heeft nooit ook maar één mens afgewezen om wie hij of zij was. Iedereen is van harte welkom. Zoveel houdt Hij van je. Maar Hij houdt ook zoveel van je dat je niet mag blijven zoals je bent. Jezus deed echt geen water bij de wijn als het om een zondig leven gaat. Hij roept op tot radicale verandering.

Dat gold voor de tollenaars en dat geldt niet minder voor ons. De tollenaar Levi liet zijn oude tollenaarsleven achter zich en ging achter Jezus aan. En dat is voor ons niet anders. Met minder kan het niet toe.

Maar dat nieuwe leven is net zo goed nodig voor de vrome Joodse leiders. De Farizeeër Nicodemus, die midden in de nacht het gesprek met Jezus aanging was een oprechte man. Hij wilde God oprecht dienen en stond open voor een goed gesprek met Jezus. Maar dat was niet genoeg. En Jezus doorzag dat ook meteen. "Je moet opnieuw geboren worden, Nicodemus!". Dat is wat er aan mankeert. Niet jouw Farizeeër zijn, niet jouw wetjes en regeltjes, niet het naleven van vrome verplichtingen zullen jou ook maar één streep dichterbij de hemelpoort brengen. Ze kunnen je zelfs in de weg zitten. Voor jezelf en voor een ander. Je eigen vroomheid kan je maar zo het idee geven dat je geen vergeving nodig hebt. Dat je zelfingenomen bent omdat je zo'n geweldige staat van dienst hebt. Maar hoe belangrijk het ook is dat je als gelovig mens leeft, je wordt daar niet door gered. En dat is, broeders en zusters voor ons echt niet anders. Fijn als u trouw naar de diensten komt, fijn dat je de bijbel leest en bidt, fijn dat u als een christen probeert te leven. Prima ook dat u probeert vast te houden aan de gebruiken die u zijn overgeleverd door ouders en grootouders. Hoe mooi en hoe goed ook, die goede dingen redden je niet. Jezus redt je. Alleen het feit dat God in mensengedaante op deze wereld verscheen, onze zonden meenam naar het kruis en daarna weer levend onder de mensen verscheen, maakt het voor

ons mogelijk om een nieuw mens te worden. Wie daarop vertrouwt, die is een nieuwe schepping!

Broeders en zusters, de Boodschap van Jezus is een boodschap van radicale verandering. Wie op Hem z'n geloof bouwt mag een heel nieuw leven ontvangen. Iedereen mag komen, niemand uitgezonderd. Dat zien we aan de tollenaars en zondaars in de bijbel. Maar nogmaals, maak alsjeblieft niet de denkfout dat het dus niet uitmaakt hoe je leeft. Want ook die tollenaar moet een nieuw leven beginnen. Als je die verandering weglaat en er alleen een Evangelie van 'iedereen is welkom' van maakt, ontkracht je de boodschap. Kom zoals je bent, blijf niet zoals je bent!

De boodschap van Jezus is van alle eeuwen. Die is onveranderlijk. Maar niet statisch. Maar bruisend, gistend, levend! Maar de manier waarop die Boodschap verpakt wordt verandert wel door de eeuwen heen. En daarom is het ook heel goed dat we onze manier van doen eerlijk onder de loep blijven nemen. En naar mijn overtuiging zullen juist de ouderen, die ontdekt hebben hoe levensveranderend de Boodschap van Jezus is, gunnend vooraan moeten staan om nieuwe vormen een kans te geven. Wat mag het je kosten , wat mag het je kosten dat je kinderen en kleinkinderen ook gelovig zullen zijn?

Omdat Jezus de moed had de gebruiken van z'n volksgenoten los te laten als die het leven er als het ware uit dreigden te halen, moeten wij die moed ook hebben. Omdat het ons zoveel waard is dat ook de volgende generatie Jezus zal liefhebben. Dat ook zij een nieuw leven zullen gaan beginnen, verworven door de kruisdood en opstanding van Jezus. Wie in Christus is, is een nieuwe schepping, dat is een Boodschap van verandering. Nieuwe wijn, sinds Pinksteren blijft het maar gisten, zo sterk, dat de zakken af en toe vervangen moeten worden.

AMEN

November 2015
G.P.Hartkamp
Wapenveld